

ПРИЧЕ „ДНЕВНИКА“

Опроштај

Жељка Аврић

- Узми шта год желиш - рекла јој је самоуверено сестра чим су се вратиле са сахране, једва се суздржавујући да, у ствари, не каже - *Кад ћеш кренути кући? Стајала је у доврзку нервозно отпухујући дим цигарете и усредсређено пратила њено кретање - Шта ли ће однећи... Куд отвара баш тај орман! Требала сам склонити, ваљда неће приметити...*

Наравно да је приметила. И сестрину напетост, и недвосмислени став новопечене газдарице њихове породичне куће која је своју понуду сматрала изузетно великодушном, с обзиром да је уговором који јој је даровала мајка, сада њен једини власник. Видела је и малу, црвену плишану торбицу испод гомили некад употребљених пешкира, које је мајка опсесивно скупуљала, као и постељину и веш који није стигла да обуче за живота. У торбици је увек, сећала се, чувала оно мало драгоцености стечених за дугог и несвеселог брака: ниску бисера, своју и очеву бурму, пар златних наушница које одавно није носила, неколико девизних новчаница за *не дај Боже*. Па-жљиво је осмотрила собу у којој су, годинама, на зидовима висиле фотографије са маминог и татиног венчања, сестрина и њена поводом поласка у школу, али оне мале фотографије са доделе јој факултетске дипломе, није било на комоди. - *Кад је склонила? - запита, осећајући хиљаду ситних убода у срце и гледајући сумњичаво сестру која слегну раменима и одмахну руком - Појма немам. Нисам приметила.*

На левој страни ормана примети уредно сложен, мајчин столњак беж боје, украшен машинским везом, који је годинама красио клуб-столић у дневном боравку. Иако је у кући било вазда ручно везених и хекланих столњака и подметача, овај је, из посебних разлога, био посебно важан. Узех га и размотах - *Мора да још на њему има... да, ево је - на средини, столњак је имао рупицу и око ње жућкаст круг. Негде при крају студија, три испита пре дипломског, поверила је мајци да жели да се уда. Непријатно изненађена, мајка је збуњена, у ваздуху отресла цигарету из које је испао жар и прогорео столњак. И не само столњак.*

- *Зар сад, кад си на крају? Нећеш дипломирати. Не знаш ти шта је брак.*
- *Наравно да хоћу. А хоћу и да се удам.*
- *Сачекајте, прво дипломски па венчање.*
- *Нећемо да чекамо. Желимо то сад, обоје.*
- *Онда, пиши пропало. Доћи ће деца, обавезе... Да ниси трудна!?*
- *Нисам трудна. Волим га, мајко.*
- *Ако те воли, нека сачека.*
- *Ако ме волиш, благослови нас.*

Столњак је мирисао на давни разговор, на изненадно неповерење и повређеност. Мајка је бранила кћерки право на животну грешку, а кћерка веру у себе и своје одлуке. Иако је дипломирала убрзо након удаје, годинама јој се, у сваком мајчином покрету и погледу причињавало прећутно пребацивање - *Није ми опростила што није била у праву - помисли.*

Из размишљања је трже сестрин кашаљ - *Мање пуши, плућа су ти сигурно црна - бодну је - Боље плућа него душа - узврати јој, не трепнувши. Трже се неприпремљена за овај низак ударац и држећи столњак, погнуте главе изађе из собе - Узех само ово - добаци у пролазу и нагло крену према ауту. - Не мораш ме пратити. Знам где је излаз. Сестра јој се подсмехну, прикривајући олакшање - Увек скромна и тако сигурна у себе - ликујући што је торбица остала непримећена. Када се аутомобил, напакон, изгубио из вида, нестрпљиво је пожурила у собу. Копкао је садржај торбице, знајући за мајчину склоност да у њој чува новац. Међу познатим јој стварима било је и новчаница, много мање него што се надала, и један овећи овални привесак медаљонског облика који је мајка носила око врата и често га, замишљена, додиривала прстима. У истом тренутку у којем се млађа сестра бесповратно удаљавала од тог вишегодишњег терета званог безразложни осећај кривице, старија је отворивши медаљон, у њему угледала ону слику која се са комодне преселила у откуцаје мајчиног срца. ■*

ИНТЕРВЈУ: ГОРДАНА ЂУРЂЕВИЋ ДИМИЋ, ГЛУМИЦА

Заљуљани између сна и јаве

Награда за животно дело "Добричин прстен", највеће признање српског глумишта, припало је новосадској глумици Гордани Ђурђевић Димић. Од првих улога одиграних у студентском позоришту "Промена" пре четири деценије, свака њена представа у Српском народном позоришту, али и на другим сценама, била је прилика за ову врсту глумицу да покаже своју особену сценску игру и начин на који артикулише улогу. Овечана је Стеријином, Нушићевом и наградом која носи име велике Жанке Стокић, као и бројним другима признањима, што на фестивалима, што у матичној кући.

● **Живот на сцени и стварност са сцене: колико су Вам важне жене које препознајете у својим ролама, а колико опет можете да се од њих дистанцирате када се завеса спусти?**

- Све што је икада у вама заискрило као жар искуства остало је похрањено у вашој души... Вештина глумца је да дубоко у себе понире и да из тих тајних скривница своје душе или маште, по потреби, на видело дана изнесе лик који је настао по живом моделу... Некада се два уистину жива човека стапају у један лик, па му глумац дода по коју боју по својој вољи и тако на крају настаје сценски лик који се често дуго памти међу поклонцима театра! За глумца при томе све је важно: живи сусрети са људима у разним животним приликама, важна је и његова машта, читалачко, гледалачко, музичко искуство, целокупно естетско настројење глумца... Ликови у нама живе, сећања на проживљене дане у театру део су нашег живота и док живимо - носимо их као попутнину за будућност, често као терет минулог рада, још чешће као највеће и једино богатство, печат истинске љубави за живот у театру, међу својима, глумачким заточ(е)ницима маште који читава живот проводе помало "заљуљани" између сна и јаве...

● **Ако је, како се често тврди, глума професија која више од осталих троши и искушава стабилност личности, како сте Ви савлађавали те кризе - наравно, уколико их је било? Јесте ли често позајмљивали свој приватни живот глуми и глуму животу?**

- Највећа жртва нашег посла је наша породица! Ако смо икоме остали дужни љубав, поверење, посвећено време, пажњу и сваком смислу - то су наши супружници и наша деца! Никада им не можемо до краја захвалити за стрпљење и љубав коју су нам пружили док смо се себи често посвећивали својој уметности - најфемернијој, најбесмисленијој, најнепотребнијој и најпрофанијој од свих уметности - уметности глуме! Ако је било криза, онда су се у мом случају увек тицале крајњег смисла овог посла и никада до краја "демонска" и "божанска" природа глумачког позива нису престајале у мени да се рву... Али - оно што знам поуздано! - увек сам себе радо позајмљивала глуми и дубоко себе презирала када сам макар и у натрухама глуму позајмљивала сопственом животу...

● **Када се говори о „епизодним“ и „главним“ улогама, за Вас је карактеристично, да парфразирам легендарног Буцу Мирковића, да прве играте „без бусања у прса“ а друге „без патетичног издвајања“. Да ли у том светлу једнако приступате сваком глумачком задатку?**

- Разлика између епизода и главних рола је у личности текста и распореду глумачких енергија! Епизоде по правилу потврђују, илуструју, појачавају идеју комада, чине сценску слику пунијом, богатијом, живљом: епизоде морају бити јарке, често упечатљиве, са много детаља, раскошне у наступу и тенденцијама и можда без извесног "бусања у груди" и не могу бити изведене... То што често није било код мене тог "бусања" само значи да сам у неким мањим улогама умела да будем врло бледа, готово неприметна, ако не и сасвим непотребна и лоша у представи... Понекад је теже одиграти заиста добру, упечатљиву епизоду од огромне главне роле...

● **„Силина игре Гордане Ђурђевић Димић испунила је целу огромну позорницу Српског народног позоришта“ и „Изврсна, тачна, андрогена у насилности а савршено женствена у манипулацијама“ ... писало је, између осталог, пре равно двадесет лета у критикама представе „Ујкин сан“. Какав је Ваш однос према позоришној критици? Недавно ми је руски редитељ Андреј Могучиј рекао да одавно не чита критике „јер штете нервном систему“:...**

фото: Б. Јучић

- Можда је Могучиј у праву, али, верујте, из искуства знам - свака се лоша критика памти! Дуже и са тежим последицама од позитивних, афирмативних критика или чак више или мање заслужених хвалоспева... Засада у нашу сујету, а са сујетом ваља се борити док глумац не ојача догле да и само читање критика не постане најобичнија игра, заигравање, чиста радост, смехотрес!

● **Никада нисте крили да волите велике ансамбл представе. Нажалост, таквих је све мање на нашим сценама. Да ли је само новац у питању или једноставно наши редитељи беже од пуно глумаца у подели?**

- Биће да су разлози многоструки: новца за културу је све мање, све је мање и великих и храбрих тумача драмске литературе као својеврсног огледала времена и простора у којима је удес људски увек присутан и никад превазиђен; управе су опортунистички настројене и сваки глас против устаљеног начина мишљења и делања могао би бити политички неискључив... У великим представама, као на крупним платинама, цео се живот види као тоталитет и као кретање у непознатом, ирационалном правцу... Лакше је разглабати о личним и апаратним темама у малом интимном кругу, у оквирима камерних позоришних издања!

● **Да ли Вам је жао што Вас више није било на београдским сценама - можда не толико због самог позоришта, колико јер би, „због близине ватри“, вероватно било више филмских и телевизијских улога?**

- Не жалим се и није ми жао што сам пропустила филмове и серије само зато што не живим у престоници! Мој уметнички живот пребогат је ангажманима и довољно динамичан да ми се чини сад, из ове перспективе, да многе добре ствари не бих одиграла у позоришту тако слично и са толико страсти да сам се морала "делити" између театра и филма, између маратонских серија и мојих улога у позоришту... Можда је то код мене сада већ одбрамбени механизам, али збиља не мислим да је без мене на великом платну наша филмска и телевизијска уметност глуме нешто важно и круцијално изгубила! Штета би било да се загубила на свом животном и професионалном путу једна Милена Дравић или Мирјана Карановић, а за мене и моје лице - сасвим је свеједно!

● **И за крај - публика. Да ли јој се прилагођавате, знате ли увек за кога глумите?**

- Понекад се то зна и то није увек пријатно, додаје на унутарњу глумачку напетост, појачану одговорности, непотребном доказивању и глумачком претеривању! Најбоље је када се предајете публици генерално, када је волите, водите и послушјете, али чврсто држите кормило своје глумачке партитуре и не дозвољавате јој да се досађује! Ритам и темпо, то су кључне речи и тајна сваке, па и глумачке уметности на сцени!

Мирослав Стајић

ИЗ ЖИВОТА СА МИЛОРАДОМ ПАВИЋЕМ (4)

Повратак у земљу

Пише: Иван Павић

У другој половини јуна 1989. године, пред крај моје специјализације, у Париз су допутовали Милорад, Бранка и Јелена. Неколико дана касније, када сам ја завршио све обавезе на тамошњој академији, Бранка и ја смо отишли за Београд, а Милорад и Јелена су остали у Паризу. Јелена је допутовала месец дана касније, а он је остао тамо до краја августа.

По повратку у Београд, све више сам боравио на Вождовцу, на који сам се дефинитивно преселио у новембру 1990. После завршетка специјализације, неколико пута сам одлазио у Париз због припреме своје самосталне изложбе под називом Алтернативни портрети, која је у новембру 1990. године одржана у једној приватној галерији недалеко од Монмартра.

Током припрема за изложбу, са Милорадом сам се консултовао у вези са уобличавањем текста Сликар и Буда, чија је сврха била да да својеврсно објашњење за циклус скулптура и слика које сам планирао тамо да изложим. Имао сам идеју, али нисам знао како да је уобличим, па ми је његова помоћ у овој прилици добро дошла. Заједно смо прегледали писанија која сам раније набацао на папир и на крају смо дошли до одговарајућег решења. Ово је резултат наших промишљања:

Сликар и Буда

Буда је рекао: Сматрам положај царева и краљева истим као положај честица прашина.

А сликар каже: Положај честица обојеног праха посматрам исто као положај царева и краљева.

Буда је рекао: Посматрам драго камење и злато као мноштво опеке и шљунка.

А сликар каже: Опеке и шљунак посматрам као злато и драго камење.

Буда је рекао: Гледам на најлепшу свилену одећу као на рите помаме.

А сликар каже: На рите и старе крпе гледам као на најлепшу свилену одећу.

Буда је рекао: Видим милијарде светова васељене као ситно семење воћа и највеће језеро Индије видим као кап уља на мом стопалу.

А сликар каже: На ситно семење воћа гледам као на милијарде светова васељене, а кап уља на мом стопалу видим као највеће језеро.

Буда је рекао: Осећам наук света као варку чаробњака.

А сликар каже: Варком чаробњака поништавам наук света.

Буда је рекао: Разабирем најузвишенију мисао ослобођења као златни бродат у сну и гледам свети пут просветљених као цветове што се појављују у људским очима.

А сликар каже: Златни бродат видим како сија као најузвишенија мисао ослобођења, а ликове и цветове у људским очима видим као свети пут просветљених.

Буда је рекао: Гледам на суд од добром и лошем као на вијугав плес змаја и на бујање и пад уздања као на трагове које за собом остављају четири годишња доба.

А сликар каже: Вијугави плес змаја видим као суд од добром и лошем, док ми трагови које остављају годишња доба личе на бујање и пад уздања.

Буда је рекао: Видим медитацију као потпору планине.

А сликар каже: Планину видим као Буду који медитира.

Ово заправо значи да ствари које су важне осталим људима за Буду не представљају ништа, а са друге стране, ствари које су њима безначајне, сликару значе много јер од њих може да направи шта год хоће.

Портрет, уље на платну, 1988.

Почетком 1991. године, исти радови беху изложени и у Београду, у галерији Андрићев Венац, а текст Сликар и Буда је одштампан и у париском и у београдском каталогу.

Некако у то време, половином 1990, Милорад је позван у Бордо на један књижевни скуп.

Благовремено је отишао у француску амбасаду да поднесе захтев за визу. Међутим то је тада већ ишло тешко, јер су Французи (као и многи други) из политичких разлога почели да нам праве проблеме приликом издавања виза. После три или четири узалудна покушаја, отац је, већ прилично изнервиран, рекао: „Ови неће да ми дају визу. Написаћу организаторима скупа у Бордоу да због тога нећу моћи да одем тамо!“ Затим је сео за писаћу машину и написао писмо у којем их обавештава због чега неће моћи да дође.

Убрзо пошто је писмо стигло, за све је сазнао тадашњи председник Француске Жак Ширак. Њему се поступање особља француске амбасде у Београду није свидело, па им је наредио да сместа издају визу Милораду Павићу. Отац је, наравно, после тога могао да отпутује. ■

ПРЕДЛОГ ЗА ЧИТАЊЕ

Метаморфозе Милорада Павића Јелена Марићевић Балаћ (Матица српска)

Рукопис је настао на основу ауторкине докторске дисертације „Барок у белетристичком опусу Милорада Павића“, значајно надограђене новим сферама истрајног херменевтичког ауторкиног ангажмана. Нови кругови читања и разумевања Павића обухватају ренесансни круг његове поезије и прозе, затим релације са другим писцима (Црњански, Андрић, Горан Петровић), филозофима (Ниче), филмском уметношћу (Фелини, Рид, Парацанов, Вендерс и Хандке). За проф. др Слободана Владушића, вредност овог рукописа је свакако у свеобухватности приступа Павићу, затим у ретком таленту за тумачење књижевности који је код Јелене Марићевић Балаћ удружен са врхунском ерудицијом и обавештеношћу. „Овај рукопис, дакле, убедљиво потврђује да Павић није само репрезентативни писац једног књижевног правца, већ уистину класик српске и светске књижевности“, јасан је др Владушић.

Опсесивна љубав Сузан Форвард и Крејг Бак (Психополис)

Опсесивна љубав у партнерском односу је проблем који мучи бројне жене и мушкарце чији су животи измењени овом драматично деструктивном врстом опсесије у партнерском односу. Овом књигом аутори покушавају да помогну и опсесивцима и метам њихове опсесије како да науче да се носе с опсесивном љубављу која искривљује њихово расуђивање и неретко преузима читав њихов живот. Опсесивна љубав не зна за пол, и мушкарци и жене могу бити опсесивни у љубави, као што могу бити и мете такве љубави. Кључно за разумевање опсесије је да је одбацивање окидач опсесивне љубави, а опсесивни партнери одбијају да прихвате крај и не одустају од везе. Књига је базирана на стварним причама из праксе и нуди конкретне нове технике и комуникацијске, бихејвиоралне и правне стратегије која ће омогућити повратак контроле над емоцијама, уместо да оне контролишу вас. Јер, иако се чини да опсесивне особе и мете опсесије имају различите проблеме, заједничко им је снажно осећање немоћи.

КРИТИКА НЕДЕЉОМ

О стваралачкој критици

„Књижевност кризе“, Миливој Сребро (КОВ, 2025)

Пише: Милан Р. Симић

Ко су „чувари гробља“ или чувари кризе? Читамо о деликатном позиву књижевног критичара све и сами мислећи да само је функција **стваралачке критике**, за разлику од изанђалих модела књижевних критика, усмерена на афирмацију истинских уметничких вредности, на *раздвајање жита од кукоља*. О томе, више на крају препоруке.

Књига *Књижевност кризе* представља ваистински допринос анализи стања у књижевности и култури осамдесетих година прошлог века (Сребро је имао припремљену књигу за штампу пре избијања рата на нашим уклетим просторима). У збирци се анализирају дела најзначајнијих писаца који су се усудили да преиспитају постојеће приступе и моделе писања понудивши нове нарративне технике које су из првобитног става изненађености читалалаца, полако, али сигурно све више прихватане. Издвојићемо само неке од многих аутора чија се дела тумаче у овој књизи.

Сребро пише и о Драгославу Михаиловићу, Живојину Павловићу, Бориславу Пекићу, Давиду Албахарију, Јовици Аћину, Радославу Петковићу. Анализира њихове стилске и тематске особине, као и начин на који су се њихова дела, новим приступима писању уклопила у свеконтекст српске књижевности. Сребро ће за књиге, које је до тада Михаиловић објавио (*Фреде, за лаку ноћ; Кад су цветале тикве и Петријин венац*), записати да су у много чему измениле *нарративно писмо савремене српске прозе*. У збирци прича *Ухвати звезду падалицу*, Михаиловић се уздиже до *својеврсног филозофског погледа на свет*. Сребро је детаљан и надаре прецизан и у одредници прозе Живојина Павловића појашњавајући да његову прозу ваља тумачити *као опомену туђим и властитим заблудама, и као уметничку форму спознаје о неизбежности људског удеса*. Главни јунак Павловићевог *Циганског гробља* је живот. Какав? Ружан јер је трагичан. А такав је јер му се не може пронаћи смисао. Биће да прозе Михаиловића и Павловића спаја **трагично осећање живота**. Сребро највише простора уступа „развијачу митологија“, како неко записа, чудесном Бориславу Пекићу. Од збуњености читалаца Пекићевим прозним пројектом који је у себи уградио векове и цивилизације, од *романа-мамута* и Пекићевог златног књижевног руна остало је *прозно златно руно српске књижевности*. У књизи је и зналачко слово о Пекићевој збирци *Писма из туђине*. Теме тих писама су мозаик разноврсности, али и доказ, закључује Сребро, *да се истински писац не препознаје по гласу и жанру,*

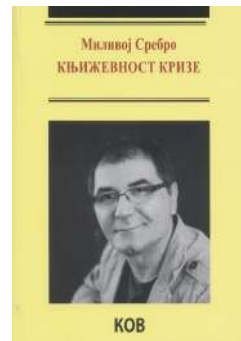
него – по перу. Не може се писати о Пекићу а не поменути *Године које су појели скакавци и Нови Јерусалим*. Сребро је приказе *Писање као наслеђе* објавио давне 1987. (Књижевна реч) и *Откључавање приче* 1989. (НИН). И поново, Сребро други приказ завршава реченицом коју многи из света књижевности напросто нису кадри да схвате: *Једно је сигурно: правим причама су најпотребнији прави читаоци*.

О виртуозу кратких форми Давиду Албахарију, Сребро има два текста са опомињујућим закључком. Наиме, Албахаријев приповедач (*Проза парадокса*) ће рећи: *Прави говор је нем*. Сребро, објашњавајући тај приповедачев захтев за немим говором, кратко и јасно како то он зна, закључује: *... Давид Албахари и његов приповедач мораће бити опрезнији. Јер: од безјезика до безјезика – до беле странице само је један корак, баш као и од Бекетовог ништа до – ништа*. Ваља навести читаоце на још један текст, *Варирање архетипа* о књизи Радослава Петковића (*Извештај о кугли*), једног од наших најуспешнијих књижевних путовођа кроз векове. Јер, пише Сребро: *Расплет је, опет, савим песимистично интонирани: у борби против зла човек је неминовно губитник. Упамтимо то*.

Поглавље IV. КАД ЈЕ „МЛАДА СРПСКА ПРОЗА“ БИЛА МЛАДА и интервју *Прича о Вашки и Александру Великом* (Сребро разговарао са Ненадом Шапоњом), заједно, јесу једна мала студија о појави нових писаца, о њиховом ставу и промишљањима, начину на који су трагали за новим изразима и формом и за другачијим третманом књижевности, који су прекинули доминацију „стварносне прозе“.

Вратимо се на увод текста, односно **стваралачкој критици**. Најнеобичнији део књиге, односи се на чудесан есеј о књизи Јовице Аћина *Поетика растројства*, где Сребро истражује Аћинову оригиналност. „Јер научна критика је – мисли Аћин у духу Ничеове побуне против „духа науке“ репресивна: она се подвргава идеологији свемоћног знања; она рашчињава оно што се не може рашчинити, свдећи тако уметнички текст, и књижевност уопште, тек на мртви предмет изучавања. За разлику од такве критике, међутим, која никад не може да 'реституише тело књижевног текста', Аћин се и експлицитно и властитом праксом залаже за стваралачку критику. За ону чији циљ није да рашчлањује, растумачује или оцењује дело, него да 'оживи жеље које руководе писањем' И да чак, руковођена том жељом, и сама буде писање“.

На крају, мисао као одговор на мисао. Аћин у књизи пише: *Врхунац савршенства дела је његово ишчезнуће*. Одговор (забелешка на маргини) аутора **стваралачке критике**: *Врхунац савршенства писања је ишчезнуће аутора*. Савршена размена умних дарова. Није ли? ■

РОМАН О ЦРЊАНСКОМ: ПРОСТИРУ НОЋ (4)

Унутар лажног лавиринта

Борђе Писарев

Сада већ и ја сањам, и то ми чини већи део живота; нисам сигуран шта је сан а шта јава, јесам ли још увек довољно млад па да могу да похрлим у још један подухват, пут Урала, да се препустим чарима још једне повести, или је сан већ толико стар па да могу да кажем: готово је, завршио си, истекло је твоје време, опусти се и уживај... Али, ипак, поред себе увек држим отворену малу бележницу, као да у њу нешто па-сад ти види-важно-важно записујем, па као ако је важно неће проћи, а заправо цртам квачице, бесмислене шаре, лажне лавиринте. Држим поред узглавља и отворену књигу, више не знам ни која је, нека мисле да је то нешто чиме се бавим ноћу, док они мирно спавају а ја бдим у бесмисленој, неплодној несаници.

А у руке ми је допала књижица „Путник са далеког неба“, коју је сачинио вредни и инвентивни другар Милован Марчетић, књижица која је наменски окупила прозаисте савременике, замољене да напишу причу у којима је јунак велики Милош Црњански.

Једноставно, ефектно, готово дане можеш да промашиш.

Уколико имаш још толико памети и присебно-сти, уколико још у век нису из твоје главе испале све референце којима си се бавио читаваг живота- а о стварности имаш довољно свести? - можда би могао да напишеш роман о великом, канда и највећем српском писцу? Колико се још сећам, Владушић, на пример беше написао роман у коме је Црњански био јунак... а уколико бар мало пазиш, могуће је то извести уколико си довољно сконцентрисан. Опет, не може ти Црњански побећи, али не помаже ни велики писац ако не знаш шта то радиш и зашто. Баш као што паметни старци записују себи правила новог живота, која ће им помоћи да преживе што у новим околностима.

На пример:

Не приговарај дугогодишњем партнеру уколико сече хлеб накриво, ништа не добијаш, а можеш да изгубиш;

Никад не трчи за аутобусом, можеш да добијеш минут-два, али и да изгубиш живот;

Не прелази улицу на црвено светло кад ниси способан да будеш брз;

**Не приговарај
дугогодишњем
партнеру
уколико сече
хлеб накриво**

Не хођај улицом с рукама у џеповима; Кад боље размислиш, зашто би уопште држао руке у џеповима и сл?

Никад више ни на шамлицу, а камоли мердевине!

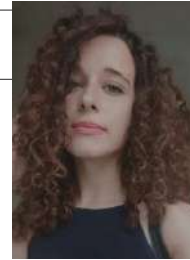
Уколико је двадесетак солидних приповедача успело да, по жељи Марчетића - он станује у Палмотићевој, у Београду, а то беше и улица у којој је, за живота, становао и револуционар Милован Ђилас и увек сам се питао да ли су се сусретали ујутро када се купује хлеб, и говорили „добро јутро комшија“, не обраћајући пажњу на револуцију, књижевност, политику и сличне овештале тричарије? - можда бих се и ја могао позабавити писањем романа у коме би главни јунак био писац способан да запише ове невероватне редове: „Живи се нехатно и лежи по цео дан. Небо улази ноћу кроз отворене прозоре, и зима улази у мене и заспи. Све су се снежне јеле привиле на моје груди, лечиле их и шапутале ми, и училе ме да љубим нашу мајку земљу. Зором бих се будио и, покривен, тако, преко ушију, гледао бих како се крв Сунчева разлива по шумама. Орлови су долетали изнад стена, а негде у дубини су гроктале пушке машинке, неких пољачких пукова, који су у селима вежбали у резервама...“

Црњански и Борхес нису имали среће да се сретну, припала су им различита времена, али један од Борхесових тајних ученика, Итало Калвино, баш као и генијални Аргентинац, препознавао је свет као континуум саздан и вођен умом. Писање је за Борхеса, а потом и за Калвина, који је живот тумачио постављајући га као питање (ако једне зимске ноћи...), било фантастични чин пре свега интелигенције, а не само маште, а ни један ни други - а тек меланхолични Србин, који тек није имао никакву шансу у великом свету, већ унапред расподатом и подељеном погрешним победницима, колонијалним господарима и духовним али и буквалним пљачкашима, које ће, опет, на трону отимача, наследити измишљене нације вредних градителја небескодера и целулоидне магле у које могу очас посла да се претворе засути звезданим ракетлама - нису имали појма да изворна идеја потиче од Едгара Алана Поа и да је свепогући Борхес идеју баштинио од њега: књижевност је дело ума, а не само душе.

Дакле, хоће ли се месечина у дугим дебелим тракама пробјати кроз тешку чипкану завесу творећи маглу од прашице ишчезлог још увек ненаписаног романа о Црњанском, који више неће имати ко да чита, или...?

(Наставиће се)

ХОМО ПОЕТИКУС

Симона
Дмитровић

ДВОЈНИК

Зато што ме је
изабрао дар
мимикрије
Био сам цезура између два трајања
Ударац ритма у телима векова
Многобожачко срце
склоно прескоцима
Из једине у множину

Издајица једногласја
Изневерени члан хора
Негирао растојање између
јесени и пролећа
Покушавао да те изговорим из грла
Покушавао да те изговорим из трбуха

Оснажен својим одразом
Нагнут над првим језером
Утопљен, расплинут
Непризнати потомак сунца

Изнава другачијег израза
пред истим водама
По рођењу крштен превртљивом
природом сенке

Истраживао историју погледа
Нумерологију узвраћања
Свештеник широких видика
Неповерљив пред ситним
прорачунима

Кроз твоје приповедање
очекивано оповргнут
Јер то чини молитва жељама
згрченим у коленима

из рукописа

МИТОВИ О ЖЕНСКОМ ТЕЛУ

Улога античких богиња у заштити женског тела и здравља

Лидија Васиљевић

У доба Старе Грчке, док је грчка митологија била основна духовних пракси, богиње су поред значаја који има је даван у контексту различитих улога у животу грађана (плодност, жетва, здравље, срећа у лову, мир итд) имале и улогу која је повезана са одређеним деловима тела, органима или аспектима жениног здравља, лепоте и репродуктивних процеса.

Упознајемо неке од значајнијих женских божанстава у контексту њихових заштитних функција, и области живота жена које су штитиле.

Афродита – Као богиња лепоте али и плодности, штитила је домен љубави, лепоте и сексуалне жеље. Обзиром да је, по митологији, рођена је из морске пене коју су произвели одсечени генитални органи Урана, на симболичном нивоу, плодност представља једну од њених сфера деловања. И сама беспрекорне лепоте лица, блиставе коже и косе, толико инспиративних за уметничке ствараоце чак и данас штитила је исте те атрибуте код жена. Поред молитви за плодност и лепоту, Афродити су се жене молиле и за здравље репродуктивних органа.

Артемид – Повезана са архетипом дивље жене и независности, имала је улогу заштитнице девичанства али и (парадоксално) и самог порођаја. Симболисала је женски развој, како физички, тако и психолошки, јер је њена улога била везана за развој аутономије и самосталности код девојака. Односи које је такође штитила су били вршњачки, тј сестрински и пријатељски. Помагала је при порођају и била је призивана да заштити труднице и одојчад, али и да врати виталност телу након периода напора или болести. Од делова тела, штитила је груди и материцу.

Агена (или Атина) - Која је рођена из главе свог оца Зевса, одрасла у ратној опреми и без мајке, носила је тежину мисаоних и интелектуалних функција, и симболисала леву хемисферу мозга задужену за логику, радио и аналитичност. Као архетип моћне жене у мушком свету – мудре и успешне, ипак је праву целовитост давала тек кроз интеграцију са другим архетиповима. За разлику од богиња које су повезане са интуицијом, њена снага се огледала у одолевању спонтаном, природном и емотивном. Могуће физиолошке последице интелектуалног преоптерећења, тј бивања у претераној везаности за моћи ове богиње, биле би тензионе главобоље, мигрене али и проблеми са штитном жлездом, као последица претеране контроле и немогућности опуштања.

Хера – Врховна богиња Олимпа, Зевсова верна и љубоморна супруга чије име значи "велика господарица", поштована је као заштитница светих брачних завета. Осим као богиња брака и краљица неба, Хера је слављена и као трострука богиња Месеца, која влада и репродуктивношћу и плодношћу жена. Херини симболи су цвет љиљан, Млечни пут, крава и око дугиних боја на пауновом перу, које је симболизовало њену вечиту будност. Она је такође штитила материцу и плодност као и порођај, али у домену брака. Такође је штитила срце и љубав у браку. Њен домен је био верност, оданост, па и љубомора.

Деметра – Представља веома снажно мајчинско божанство и остваривање идентитета кроз негу и бригу за друге. Њен домен је такође био везан за пољопривреду, плодност земље као и плодност жена. Што се тиче повезаности са телом, као богиња плодности земље, остваривала се кроз везу између репродукције и исхране. Била је заштитница *желуца* и *варења*, а њени дарови жита и хране симболизовали су исхрану тела. Неки од проблема код којих је помагала су управо и *варење несвареног емоционалног терета*.

Хеката – Је једна од необичнијих богиња, која је приказивана испрва као са једним телом и главом док се касније отелотворује кроз три тела и лављу, кобиљу и псећу главу. Сматрана је богињом магије, вештичарења и ноћи, као и заштитницом маргинализованих, залуталих. Повезана са прелазима и лиминалним, представљала је скривене или унутрашње делове организма, оне који су невидљиви голим оком и постављени дубоко у унутрашњости људског организма. У старогрчким веровањима, јетра се понекад сматрала седиштем душе или емоција, а Хекатина хтонска природа повезивала ју је са унутрашњим органима.

Еилеитија – Је имала веома специфичну улогу, иако није једина којој су се жене молиле за сретан и повољан порођај, за разлику од других богиња она је штитила читаво тело, посебно обреде чишћења материце током порођаја, који се морао десити увремено да би се сачувао живот породиље и детета, јер тада није било довољно помоћних средстава, да се грлић материце вештачки отвори.

Хигија – У грчкој митологији кћерка Асклепија (Ескулапа) била је Хигија- богиња здравља и заштитница апотекара. На грчком језику њено име значи: лечити, донети здравље, па је зато сматрана заштитницом или персонификацијом здравља а име јој је сачувано до данас у речи- хигијена. Она је штитила читаво тело, посебно обреде чишћења и унутрашње здравље. Њена улога је била везана и за превенцију а посебни делови тела : кожа, руке и уста, ритуалне чишћења.

Иако је прошло више од две хиљаде година од периода када су грчке богиње представљале заштиту мушкарцима а нарочито женама које су проналазиле утеху у храмовима и молитвеним местима dizаним у њихову част, и данас их можемо срести као инспирацију у уметности и култури, али у науци. Живе кроз имена козметичких препарата, суплемената, чајева и тинктура за женске здравствене проблеме, бањских центара и многих производа намењених женама. ■

„МЕЂУНАРОДНЕ ИЗЛОЖБЕ И АРХИТЕКТУРА СПЕКТАКЛА:
СРПСКИ И ЈУГОСЛОВЕНСКИ ПАВИЉОНИ 1889-1941”

Манифестације модерности

Пише: Јасна Кујунџић Јованов

Индустријска револуција, развој комуникација и модерних нација условили су и нови вид репрезентације моћи и националних идентитета европских држава. Један од облика ових активности биле су међународне изложбе које су земљама учесницама пружиле шансу да, поред пољо/привредних, технолошких и етнографских и уметничких домета искажу и идеолошку матрицу друштвене организације. Присуство на изложбама, углавном је подразумевало пројектовање и изградњу националног павиљона у духу актуелне идеологије, чија би спољашњост посетиоцу пружила први утисак. Ови павиљони, уз ретке изузетке (попут хрватског павиљона пројектованог за Миленијску изложбу у Будимпешти, касније постављеног у Загребу и познатог као Уметнички павиљон, у фунџији и данас) углавном су након затварања манифестација бивали расклапани и ишчезавали, тако да се може рећи како је њихова улога била неки вид ефемерног спектакла, односно постављања с ограниченим трајањем. Због тога,

1911, како је ауторка запазила, остао веран духу српског средњевијековља, али у поједностављеним контурама, са циљем да се приближи укусу масе, односно обичном човеку. Међутим, врхунац ове етапе представља павиљон на Међународној изложбу у Риму 1911, којим су се до сада истраживачи највише бавили, колико због уметника који су на изложби учествовали, толико и због монументалне једноставности самог павиљона.

С друге стране, студија указује на визуелну и идеолошку генезу павиљона у међуратном периоду, од наступа новоформиране Државе СХС у Паризу 1925, када је дошао до изражаја јаз између традиције и све израженијег присуства ар деко стила – односно на настојање да се аутентично наслеђе земље проматра кроз призму модернизма. Ипак, пројекти аутора као што је Ле Корбизје показали су у ком се правцу развија европска архитектура. Радикализацију архитектонског израза млада Краљевина није могла да прихвати у пројекту павиљона за изложбу у Филаделфији 1926, али до заокрета долази у Бар-

Париз, 1889, Велика светска изложба

посебно када је реч о Србији, или Краљевини Југославији, о многим од тих грађевина нема много материјалних трагова, осим архивске грађе, нацрта, фотографија, чланака или илустрација у новинама. Наравно, и договорштина су често пратиле организацију учешћа обе државе на међународним манифестацијама. То је основа с којом се сучила Александра Стаменковић у истраживању које је довело до стварања ове студије. У складу с историјским околностима и самим насловом, материја о учешћу на међународним изложбама подељена је, на две етапе: период Краљевине Србије, до Првог светског рата, као и период Краљевине Југославије омеђен Другим светским ратом. Ово груписање није исходано само државним устројством две земље, већ и концептом којим су се пројектанти руководили спроводећи идеолошке захтеве или предлажући изглед здања: сегмент о Краљевини Србији омеђен је 1889. и већ поменутом 1914. годином.

Проглашена за краљевину 1882, Србија је добила прилику да се појави на Великој светској изложби у Паризу 1889, те да прикаже своју националну аутентичност и да потврди добре односе с Француском, али у павиљону који су градили организатори, у стилу који су видели као традиционални српско-визајтиски. На таквом приступу историцистичкој архитектури инсистирали су и ауторитети у Србији приликом наредног наступа у Паризу 1900, када је србијански павиљон пројектован по угледу на средњевијековни манастир Грачаницу, уз елементе архитектуре и украса српског средњевијековља. За овај наступ значајна је и уметничка селекција која је, у истој мери као и спољни изглед павиљона, требало да кроз историјске теме, укаже на славну и богату националну традицију Краљевине. Уз примену византијског архитектонског вокабулара, већ овом приликом наслућују се интервенције у стилу сецесије, знатно очигледније у Лијежу 1905, док је павиљон на изложби у Торину

селони 1929, када је Краљевина СХС представљена у павиљону саграђеном од дрвета, у две боје, содликама експресионизма комбинованог с принципима модерне архитектуре. Сам материјал – дрво – допринео је општем утиску ефемерности овог вида грађевине; такође, овај павиљон је утемељио модернички дискурс у пројектовању сличних здања у будућности, све до последње међународне изложбе, у Њујорку 1939/40. године.

Овај преглед представља тек окосницу обимне студије која од почетне идеје установљења аутентичног националног стила води до универзалног модернизма приликом уобличавања појавне стратегије Краљевине Србије и Југославије на Међународним изложбама (као збирном називу за различите актуелне наступе). Излагање такође прати и развијање суштинске намере излагача, појавне облике присутности у европском и ширем контексту, те апострофира све већу улогу земље у међународном социјалном, привредном и културно-уметничком контексту. У том смислу, ауторка се не бави искључиво изгледом и историјским оквирима појединих наступа, већ и континуираним грађењем различитих манифестација модерности и њиховим појавним облицима у контексту свеукупних идејних потенцијала великих међународних изложби – не запостављајући ни генезу конструкције целокупног амбијента и самих циљева. У том смислу, студија пружа обиље стручног, али и занимљивог материјала, како за истраживаче, тако и за радознале читаоце, на сличан начин као што су то чиниле студије о генези наших учешћа на осталим великим манифестацијама, попут Венецијанског бијенала, или о низу наступа Југославије на сличним светским (привредним и уметничким) изложбама након Другог светског рата, на којима су изгледи павиљона и концепти наступа били, као и данас, идеолошки обојени и креирани с истом пажњом као и у ранијим епохама. ■

ДЕВЕТА УМЕТНОСТ: „ПУШКИН У СРПСКОМ СТРИПУ”

Омаж великану

Пише: Драган Стошић

Пре готово једног века у Београду су настали истоимени стрипови по Пушкиновој поеми *Руслан и Лјудмила*, и његове две бајке - *Бајка о цару Салтану* и *Скаска о златном петлићу*. Аутори су били руски уметници и сценаристи, који су се у Београду нашли, и ту живели и креативно деловали након Октобарске револуције.

Прозну адаптацију поеме *Руслан и Лјудмила*, сматра се, урадио је Владимир Иванович Жердински (Москва, 1899 - Париз, 1974), који је и нацртао тај „роман у сликама”, и 1938. објавио у *Политици за децу*, док је „бајку и скаску” превео и прилагодио Павле Сергејевић Пољаков (Разувајев, 1902 - Фрајзинг, 1991), визуелну форму графичког романа им дао Константин Константинович Кузњецов (Перм, 1895 - Лос Анђелес, 1980), а објавио их *Политикин забавник* 1940.

Прошлогодишње двојезично издање у тзв. флип-формату (с једне стране српски, а с друге руски текст, са преводом Марије Бујић, Александре Филиповић и Миње Бујаковић) албума *Пушкин у српском стрипу* објавила је београдска ИК Макондо, у сарадњи с новосадском ИК Комико, уз подршку Руског научног института у Београду и Министарства културе Србије. Сва три стрипа раније су била репринтована - *Руслан и Лјудмила* у серијалу *Златно доба*, док је приче Кузњецова и Пољакова 1990-их година објавила ИК Јанус, а пре тога *Политикин забавник*.

Ово издање, награђено признањем УЛУПУДС за издавачки подухват године, обогато је пратећим текстовима Ирине Антанасијевић, која је истраживала биографије аутора и у књигу унела, како каже уредник Кристијан Релић, досад непознате податке и фотографије, међу којима су и пријаве боравка аутора стрипа у Београду. Већина ових уметника били су тзв. „бели Руси”, припадници руске емиграције, који су након Грађанског рата у Русији нашли уточиште у Србији.

Албум *Пушкин у српском стрипу* наставак је пројекта ИК Макондо, којим се представља српски стрип из доба Краљевине СХС / Југославије, и директно се наставља на њихово раније издање *Сабраних дела Борђева Лобачева* у пет томова (од 1931. до 2001).

Сценограф у Народном позоришту у Београду, у коме је живео од 1921. до пред почетак Другог светског рата, када сели у Загреб (и даље се бавећи сценографом, а од 1951. и у мароканским и француским театрима), Жердински је, поред тога, углавном радио карикатуре и илустрације, пре свог стрип дебија - *Руслана и Лјудмиле*, којим је и завршио каријеру у том медију.

А тај стрип он гради на супротстављању црног и белог, стварајући равне, контрастне монохроматске слике, које су оивичене затвореним линијама, трудећи се да неуобичајеном монтажом споји слику и причу у једну целину са јасном поруком. Илустратор, као победник у тој „борби” натерао је графику да проговори о озбиљним темама, трудећи се да произведе утисак тродимензионалности. Због такве његове иновативности многи жале што је запоставио стрип.

„Е... шта би француски стрип без Кузњецова”, приметио је француски критичар и историчар стрипа Клод Зијо, с правом, јер је овај талентовани, сјајан цртач „пробијао” строга правила кадрирања, „развлачећи време” (и простор) сменом панорамских сцена затрпаних детаљима и мањих кадрова у којима се одвија радња, све то филујући одмереном количином текста и дидаскалијама, који повезују радњу и међупротор који се не види.

И Кузњецов је у Краљевину СХС стигао 1921, и до 1937. бавио се илустровањем огласа, да би онда схватио да су стрипови за њега смисао живота, не само посао већ и хоби. У својим радовима користио је теме из историје и књижевности, али ће остати упамћен као „графички приповедач бајки”. Међу њима су и наведене две, реализоване са Пољаковим (дошао у Београд 1926), који је, поред тога што је радио као аутор стрипова, био и изузетан преводилац Пушкина, јер је одлично разумео српски језик. У овом случају његов превод делује као музичка хармонија, а како би Пушкина, дефинитивно, приближио овдашњој публици, он наговара Кузњецова да га „убаци” као јунака својих бајки. Ефектно. Као и овај албум. ■

„ДНЕВНИКОВА НЕДЕЉНА ПРИЧА: ГОДИНА ПРВА”, ИЗДАЊЕ КЦВ „МИЛОШ ЦРЊАНСКИ”

Путовање по свету прозе

Пише: Љиљана Никић

„Дневникова недељна прича: година прва” књига је која је сабрала кратке приче објављиване у периоду од 22. октобра 2023. до 20. октобра 2024. године у „Дневниковој недељној култури” – културном додатку новосадског листа „Дневник”. Уредник овог издања је Мирко Себић, који, подсећајући на Бергаминија и 1901. годину када у дневне новине уводи трећу страну у потпуности посвећену култури, указује на чињеницу да се исти принцип задржао и до данас те да се садржај културних додатака отвара обично причом или песмом неког од актуелних писаца.

Овај веома значајан пројекат, који представља и јединствен пример да се новинске приче саберу у књигу и тако понуде читаоцима који не читају дневну штампу, континуирано се реализује од 2023. године до данас. Дао је простора гласовима значајних савремених српских писаца и списатељица различитих генерација, поетика и стилова, те ову књигу чине тематски разноврсне приче чак четрдесет девет стваралаца.

Иако разноврсне и слојевите, компаративним сагледавањем уочавају се тематско-мотивске везе између њих. Поједине приче прожете су и интертекстуалним повезивањем са другим делима или комуникацијом са делима писца који постаје јунак (Ђорђе Писарев „Отмена чајанка у салону госпође Виде”, Милутин Ж. Павлов „Прича о чајној успомени жутог лимуна”...).

Јунаци прича неретко су обични, маргинализовани ликови чији су поступци и карактери наглашени елементима хумора или реминисценцијама на догађаје у прошлости (Слађана Илић „Нестресно занимање”, Дејан Петровић „Мујо”, Рајко Лукач „Чувени језик таксисте Јока”, Радован Влаховић „О стрицу, Јерези и гостима”...). Тако наратор у

случајно нашао у хипермаркету. Самац постаје јунак када, као стохиладити купац, осваја награду – тролитарску иннокс-шерпу. Прича се завршава када јунак излази из ње и поново постаје незанимљив („Опет је био сам, ником занимљив.”).

Можете изаћи из аутобуса, али из књижевности врло тешко, рећи ће Михајло Пантић у причи „Пут у Нови Сад”.

Приповедач-сведок у причи Енеса Халиловића „Тихи и Мудрац”, након што угледа репортажу на локалној телевизији о два старца и старици на планини, користећи ретроспективно приповедање, прича о догађају који је чуо („Памтим, добро памтим шта сам чуо о њима, а причам како сам чуо.”). Даље све подсећа на народно казивање у коме су браћа Тихи и Мудрац одрасла, као сирочад, у људе који својим знањем и добротом желе да поправе свет. Прича се завршава репортажом која још увек траје на телевизији и Мудрачевом жељом да га знање и доброта надживе.

Са друге стране, за разлику од приповедача-сведока Халиловићевог дела, у причи „Кафка” Мартина Пребуђиле,

иако износи и деконструише биографске податке Франца Кафке и Милене Јесенске, приповедач ипак сумња у њихову истинитост: „1944. године Милене Јесенска умире болесна и исцрпљена 17. маја у 48. години... Да ли је ово уопште истина, ово што сам овде написао, описао и побројао?! Можда је и било тако, а можда сасвим другачије”.

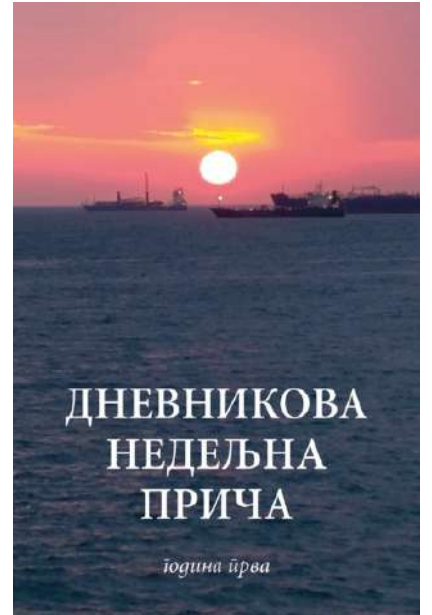
Прича Мирослава Алексића „Игра”, иако насловом наслућује простор забаве, заправо указује на деструктивне последице које она може имати. Оне се уочавају у гротескној слици игре оца – надвојводе који једнако ужива у убијању животиња, мирису препарираних звери и орезивању и пресађивању ружа – и дечака Максимилијана и Ернеста („Придружите нам се, господине Ф! Зар не видите да смо опколили грофа Тису и да му нема спаса, сад ћемо довући топове и Мађари ће добити шта су заслужили.”).

Љиљана Лукић, пак, у причи „У ковитлачу живота”, смешта јунаке у тихи амбијент породичног дома – стана у којем живе тек пензионисани Павле, његова супруга Даринка, али и њихови ћерка, зет и унука. Тај породични мир, ремети чињеница да Павлове књиге заузимају простор за унукин кревет те их сада треба продати или поклонити. У том ковитлацу јунаку не преостаје ништа до да се одлучи шта му је важније – књиге или дете.

Али, да ли је из књижевности лако изаћи?

Мислим, можете изаћи из аутобуса, али из књижевности врло тешко, рећи ће Михајло Пантић у причи „Пут у Нови Сад”.

Интересовање читаоца привући ће и интригантне јунакиње, које, попут императорки, заузимају просторе мушких снова и расуђивања (Љубица Арсић „Ти и ја смо били пар”, Милисав Савић „Жена са извора”...), топоси, попут Куминог вратила у приповеди Милана Р. Симића „Кумино вратило”, мотив греха

сагледан у причи Игорa Маројевића „Пре и после кише”, али и прича „Месија у Београду” Јовице Аћина, која отвара ову књигу.

У низу интересантних наслова, поједине приче на различите начине обрађују тему пролазности, односно смрти (Драгана В. Тодоресков „Молим вас, немојте!”, Милош Латинковић „Окамењено небо”...). Јунакиња приче Настасје Писарев „Док је урлао ветар”, размишљајући о ноћи, рећи ће: „У ноћи смо увек сами, као пред лицем смрти”.

А како размишљати о животу? Да ли као о пливању на норму, како гласи наслов приче Зденке Валент Белић („Пливање на норму”), после чега ипак долази мрак („Кратко климање главом и могу да се премештам и припремам за дневну норму покрета за нови дан. [...] Мрак је.”). Или као о причи која је мање или више сложена укрштеница, сплет аналогја (Михајло Пантић „Пут у Нови Сад”)?

„Дневникова недељна прича: година прва” несумњиво води читаоца кроз различите светове које изнова и изнова треба откривати. ■

ПРИПОВЕДАЧКА МИНИЈАТУРА ИЗ ПЕРА АНТОНА ПАВЛОВИЧА ЧЕХОВА

Отишла је

Ручали су. У пределу желуца су осећали мало блаженство. Истовремено зевнуше, а очи им се стадоше скупљати од пријатног дремежа. Муж запали цигарету, протегну се и испружи на диван. Жена му седе крај узглавља и поче да куња... Обоје су били срећни.

— Причај ми има ли шта ново... — зевну муж.
— Шта да ти причам? Хм... Ах да! Јеси ли чуо? Софија Окуркова удала се за онога... како се зваше... за фон Трамба! Скандал!

— А зашто је то скандал?

— Ама фон Трамб је подлац! То је такав нитков... човек без савести! Без икаквих принципа! Морална наказа! Био је управитељ код грофа и обогатио се, сад ради на железници и краде... Сестру је опљачкао... Речју, нитков и лопов. И удати се за таквог човека! Живети с њим?! Дивим се! Тако поштена девојка и... ето ти! Нипошто се не бих удала за таквог типа! Па макар био и милионер! И кад би био не знам како леп, не бих марила за њега. Ма не могу ни да замислим мужа подлаца!

Жена скочи и сва зајапурена, негодујући, прошета по соби. У очима јој је пламтео гнев. Њена искреност је била очигледна.

— Тај Трамб је такав скот! По хиљаду пута су глупе и поварене оне жене које се удају за такву господу!

— Тако значи... Ти се, разуме се, не би удала... М... да... Али, кад би тек сада сазнала да сам и ја исти такав нитков? Шта би ти урадила?

— Ја? Напустила бих те! Ни секунду не бих с тобом остала! Ја могу да волим само поштеног човека!

Само кад бих сазнала да си ти урадио и стоји део онога што је учинио Трамб, ја... бих истог трена, Adieu.

— Тако... Хм... Каква си ми ти... А ја нисам ни знао... Хе хе хе... Лаже женица па ни да поцрвени!

— Ја никада не лажем! Пробај, учини неку подлост, па ћеш видети!

— Зашто да пробам? Знам и сама... Биће да сам ја још јача марка од тог твог фон Трамба!... Трамб је ситна риба пључкавица у поређењу са мноштем. Што си се избечила? Чудиш се... (Пауза) Колика је моја плата?

— Три хиљаде годишње.

— А пошто је огрлица коју сам ти купио пре недељу дана? Две хиљаде... Није ли тако? Па јучерашња хаљина пет стотина... Летњиковац две хиљаде... Хихихи! Јуче је твој татица искамчио од мене хиљаду.

— Али, Пјер, а ванредни приходи...

— Коњи... Кућни доктор... рачуни код модискиња. Прекјуче си изгубила на коцки сто рубаља...

Муж се придиже, подупре главу песницама и изрече читаву оптужницу. Приђе писаћем столу, па показа жени неколико материјалних доказа...

— Сад видиш... рођена моја, да је твој фон Трамб — шибицар, депарош у поређењу са мноштем... Adieu! Иди, и убудуће никога унапред не осуђуј!

Ја сам завршио. Можда ће читалац још упитати:

— И је ли она отишла од мужа?

Да. Отишла је... у другу собу.

Превела Радојка Тмушић Степанов